

Psychologie je službou člověku

S Jaroslavem Šturmou o dětech, rodičích a perlorodkách

Již dlouhá léta se věnujete postiženým dětem, nejprve v léčebnách a posléze v Dětském centru Paprsek, které jste založil a jehož cílem je pomoc těmto dětem. Co říkáte rodičům, kterým se narodí dítě s postižením, co jim nabízíte?

Jsme přesvědčeni, že v žádném sociálním zařízení nedokážeme dítěti dát to, co nenahraditelného mu může poskytnout rodina, to znamená lásku, přijetí, vztahy, přítomnost atd. Tím ale nelze nikoho úkolovat. Při setkání s rodinou se v první řadě snažíme ukázat, že na to není sama. Činností našeho centra Paprsek se snažíme rodině ulehčit, podpořit ji a doplnit její péči o péči odbornou, nikoli ji nahradit.

Určitou naší specialitou je práce s uceleným terapeutickým systémem na podporu vývoje, který se jmenuje „Portage“. Tento program nabízí možnosti stimulace jednotlivých oblastí vývoje, je tedy pomocí směřující přímo k dítěti.

Dalším důležitým úkolem je podpora vztahu a interakce rodič – dítě. Učíme rodiče odečítat projevy dítěte a projevovat mu svou pozornost způsobem pro dítě vnímatelným. Rodiče potřebují prostor, aby si porozuměli ve vztahu k postiženému dítěti, dobrali se svých reakcí na něj a pokud možno je přijali. Pokoušíme se být jim průvodci na cestě, která má své etapy analogické k tomu, co popisuje Kübler-Rossová u lidí vyrovnávajících se se smrtelným onemocněním.

Tyto situace mají i přes individuální odlišnosti určité společné rysy – jak lidé bojují s nepříznivým osudem, snaží se ho nevidět, jak se vyrovnávají s pocity viny nebo s agresivními pocity. Narození postiženého dítěte, tak jako každé navštívení bolestí, mnoho lidí nalomí, zabrzdí, váže jejich energii, kterou by jinak mohli rozvíjet tvořivě, ale pokud se rodině podaří ze smutku a zasažení tím, co se stalo, dojít až k přijetí dítěte, tak mohou členové rodiny vyrůst k takové lidské zralosti, které by jinak, nebýt jejich trápení, nedosáhli. K tomu ale potřebují chráněné prostředí, ve kterém by se nebáli být sami sebou a hovořit o svých pocitech.

Obrazným přirovnání tohoto procesu by mohl být způsob, jakým se vytváří v perlorodce perla. Kdyby nebylo zrníčka písku, které bolí, tlačí a nutí k reakci, tak by perla nikdy nevznikla.

Proč jste si pro svoji práci vybral právě dětskou psychologii?

To vyplynulo nějak samo od sebe, ale když o tom hovoříme, uvědomuji si, že jsem

Jaroslav Šturma (1944)

Psycholog zabývající se vývojem dětí a jeho poruchami. Působil na psychiatrii v Dolních Počernicích a v Institutu pro doškolování lékařů v Krči. Je zakladatelem Dětského centra Paprsek.

byl nejstarší ze tří sourozenců. Mám mladšího bratra a ještě o mnoho let mladší sestru, což je taková typická konstelace. Tehdy jsem o tom samozřejmě takhle nespekuloval, ale mohla to být jedna z okolností.

Původně jsem studoval románské jazyky, které jsou dodneška mým koníčkem. Pak jsem ale pocítil, že ležet celý život v knihách není úplně to pravé. Chtěl jsem blíže k životu. Začal jsem hledat, co by mě uspokojovalo, a díky přátelům jsem se dostal jako pomocná síla na dětskou psychiatrii. A na základě této zkušenosti jsem se rozhodl pro studium psychologie. Také jsem měl štěstí na učitele. V Dolních Počernicích jsem nastoupil po docentu Jiráskovi. A „vyučil jsem se“ u profesora Matějčka.

Jednou z prvních věcí, kterých si může návštěvník Paprsku povšimnout, je portrét profesora Hellbrüggeho, na něhož se také často odvoláváte jako na jednoho z vašich učitelů. Mohl byste říci, čím je pro vás přístup tohoto německého pediatra inspirativní?

Než jsme založili Paprsek, byl jsem u profesora Hellbrüggeho ještě s jedním kolegou pediatrem na dlouhodobé stáži, takže jsem měl příležitost poznat jeho práci. A čím byl pro mne jeho přístup inspirativní? Zejména interdisciplinarností a komplexností pohledu na člověka. Každý obor má tendenci vidět

člověka poněkud zúženým pohledem – lékař více v tělesných a biologických souvislostech, někdo ze sociální oblasti spíše jako tvora společenského, psycholog zase ze svého hlediska. A profesor Hellbrügge byl jedním z těch, kteří iniciovali setkávání odborníků různých profesí nad jedním dítětem. Každý z nich má určitý záběr a společně skládají mozaiku celkového pohledu. Předpokládá to nejen otevřenost novému, ale i schopnost vidět člověka v jeho celistvosti. Hellbrügge má také obrovský dar rozeznat a soustředit kolem sebe lidi, kteří v různých oborech přinášejí něco nového. Například doktor Vojta – autor rehabilitační metody – u něj po své emigraci v roce 1968 našel podmínky pro její rozvinutí.

Kromě celistvého chápání člověka mi byl také velmi blízký přístup zdůrazňující respekt k lidské důstojnosti – a to za jakýchkoli okolností. Domnívám se, že tento postoj jde do vlastního jádra psychologie, chápeme-li ji jako službu člověku a jsme-li schopni v lidském jedinci vidět hodnotu.

Kudy vedla vaše cesta k tomuto pojetí psychologie? Je v něm rodinná tradice? Nebo pramení vaše postoje z křesťanství?

Abych řekl pravdu, spíše věci dělám, než abych přemýšlel, jak jsem se ocitl tam, kde jsem. Je však pravda, že moji rodiče byli sociálními typy (uvažujeme-li v pojmech Sprangerovy typologie). V naší rodině je jistá tradice pomáhajících profesí. Matka pracovala jako dětská sestra. Babička, kterou jsem ještě zažil, byla jednou z prvních českých dětských lékařek. Pamatuji si, jak vzpomínala na Elišku Krásnohorskou.

Křesťanská motivace, kterou jste vzpomínal, je u mě také a určitě má na moji práci vliv, ale nepovažuji ji za nezbytnou. Mám to potěšení mít spolupracovníky, kteří rozhodně nejsou křesťany, ale přitom cítím, že jejich motivace je pravdivá, věrohodná a ryzí. Stejně tak znám křesťany, kteří své poslání oprávněně spatřují v něčem úplně jiném, než jsou pomáhající profese. Každý jsme určen k něčemu jinému a měli bychom rozvíjet ty dary, které máme.

Na druhou stranu – k člověku patří i sociální hodnoty a potřeba sdílet se s druhými. Snad je to spíše moje lidská zkušenost než psychologická, ale mám za to, že člověk nemůže být úplně šťasten, když je sám. Šťastný a naplněný život lze realizovat jedině s druhými, skrze druhé a pro druhé. Těžko to zařídit jen tak na svůj účet. To většinou nemá dlouhého trvání.

Pavel Slezák